

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ІМЕНІ П. Л. ШУПИКА**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради

Протокол 18.12.24 № 10

Голова вченої ради

чл. жур. НАМН України професор

Олександр Толстанов

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН ТА ПРОГРАМА

**з вибіркової навчальної дисципліни підготовки докторів філософії (PhD) в
аспірантурі**

**«Морально-етичні та соціокультурні виміри природничих наук і
біотехнологій»**

Галузі знань: 09 Біологія, 22 Охорона здоров'я

Спеціальності: 091 Біологія

221 Стоматологія

222 Медицина

224 Технології медичної діагностики та лікування

225 Медична та психологічна реабілітація

226 Фармація

Рівень освіти: третій (освітньо-науковий) рівень

Навчальна дисципліна за планом ОНП: «Морально-етичні та соціокультурні
виміри природничих наук і біотехнологій»

Вибіркова навчальна дисципліна

Форма навчання: очна (денна, вечірня), заочна

Тривалість навчання: 3 кредити 90 годин

Кафедра: фундаментальних дисциплін та інформатики

Київ 2024

© Національний університет охорони здоров'я України
імені П. Л. Шупика, 2024

© Кафедра фундаментальних дисциплін та інформатики, 2024

СКЛАД ПРОЄКТНОЇ ГРУПИ

№№	П.І.П/б.	вчене звання	наук. ступень	посада
Голова проєктної групи				
1.	Бойченко Наталія	професор	доктор філософських наук	професор кафедри фундаментальних дисциплін та інформатики НУОЗ України імені П.Л. Шупика.
Члени проєктної групи				
1	ПУСТОВІТ Світлана	професор	доктор філософських наук	професор кафедри фундаментальних дисциплін та інформатики НУОЗ України імені П.Л. Шупика.
2	БУЦИКІН Єгор	доцент	кандидат філософських наук	доцент кафедри фундаментальних дисциплін та інформатики НУОЗ України імені П.Л. Шупика.

РЕЦЕНЗЕНТИ

1. Краснов В.В. доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки, психології, медичного та фармацевтичного права Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л. Шупика.

2. Туренко В.Е. доктор філософських наук, старший науковий співробітник філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Затверджено на навчально-методичному засіданні кафедри фундаментальних дисциплін та інформатики НУОЗ України імені П.Л. Шупика Протокол № _____ р.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Робоча програма навчальної дисципліни за спеціальностями: 091 Біологія; 221 Стоматологія; 222 Медицина; 224 Технології медичної діагностики та лікування; 226 Фармація, промислова фармація; 228 Педіатрія, 229 Громадське здоров'я розроблені на підставі освітньо-наукових програм галузей знань 09 Біологія; 22 Охорона здоров'я на третьому освітньо-науковому рівні та є нормативним документом, в якому визначено зміст навчання, встановлено вимоги до обсягу та рівня професійної підготовки здобувача вищої освіти.

Мета навчальної дисципліни **«Морально-етичні та соціокультурні виміри природничих наук і біотехнологій»** – ознайомлення здобувачів вищої освіти зі змістом та особливостями різних моральних теорій, залучення до фундаментальних моральних цінностей, перетворення їх у стійкі переконання та мотиви поведінки; пробудження відчуття відповідальності за самовдосконалення для ефективного орієнтування серед моральних викликів сучасних природничих наук та біотехнологій; використання спеціальних наукових знань, умінь та навичок, що були отримані на попередніх рівнях освіти для формування особистої етичної культури науковця; засвоєння та використання етичних принципів та норм наукової діяльності в науковому дискурсі; формування у здобувача вищої освіти культури академічної доброчесності як в дослідницькій так і в науково-педагогічній діяльності.

Дана дисципліна орієнтує на пріоритет загальнолюдських цінностей та самоцінність життя кожної людини; показує як вивчати явища виходячи з усвідомлення цінності усього живого; дозволяє сформувати власну систему особистісних і професійних цінностей, виходячи з урахування різноманіття релігійних, культурних та етнічних особливостей усіх членів суспільства.

Формування відповідних професійних компетенцій в програмі дисципліни **«Морально-етичні та соціокультурні виміри природничих наук і біотехнологій»** здійснюється за допомогою використання класичних та інноваційних освітніх технологій: читання лекцій з елементами дискусії, лекцій-презентацій, проведення семінарських занять з елементами мозкових штурмів, організації дискусій, розбору кейсів з біомедичних досліджень та медичної практики, написання есе, аналізу наукових статей та ін.

Навчальна дисципліна **«Морально-етичні та соціокультурні виміри природничих наук і біотехнологій»** спирається на знання, отримані здобувачами вищої освіти при вивченні філософських, медичних, та суспільних дисциплін у ЗВО, її основні завдання:

- закладає основи знань з філософії та етики науки, теорії та методології наукової діяльності в природничих науках;
- формує філософські та аксіологічні засади планування та проведення наукового дослідження та відповідний світогляд, що базується на досягненнях сучасної наукової думки;
- формує вміння застосовувати знання основ аналізу та синтезу в різних предметних областях критичного осмислення й розв'язання науково-дослідних проблем;
- сприяє формуванню практичних навичок використання принципів етики та біоетики при розв'язанні моральних дилем;
- сприяє формуванню практичних навичок втілення принципів академічної доброчесності як в дослідницькій так і в науково-педагогічній діяльності;
- закладає знання про основні принципи наукового світогляду та етики науковця, а також сприяє їх застосуванню у викладанні професійно-орієнтованих дисциплін з фаху;
- сприяє гуманізації медичної діяльності, втіленню сучасних етико-правових вимог та принципів наукової діяльності та принципів Етичного кодексу вченого України в професійну діяльність науковця в галузі біології та медицини.

В природничих науках, діяльності дослідників, у впровадженні новітніх біотехнологій є зерно проблем та утруднень, що потребують особливої етичної рефлексії та оцінювання. Етичні зобов'язання перед суспільством, що їх мають науковці і дослідники ґрунтуються на гуманістичному ціннісному базисі та принципах відповідальності й справедливості. Оскільки деякі галузі природничих наук мають значний вплив на навколишнє середовище та суспільство, прийняття етичних рішень, вирішення етичних дилем, незалежна етична експертиза в цих сферах стають вкрай важливими.

Чітка етична позиція науковця-дослідника за умов сучасного розвитку суспільства визначає необхідність та межі прийняття на себе відповідальності у кожній конкретній ситуації виконання професійних обов'язків.

СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ

Змістові модулі:

1. Ключові соціокультурні та релігійні традиції та їх роль в розвитку моралі та етики. Становлення сучасних етичних парадигм. Морально-етичні засади природничих наук.

2. Розвиток моральних теорій у XX ст. Особливості моралі як соціального феномену. Аксиологічні аспекти природничих наук.

3. Особливості професійної етики в галузі природничих наук. Розв'язання морально-етичних дилем у науковій діяльності. Глобальна біоетика та біотехнології.

Види навчальних занять:

1. Лекції;
2. Семінарські заняття;
3. Самостійна робота.

Лекції розкривають основні теоретико-методологічні питання предмету «Філософія, сучасна методологія наукових досліджень та біоетика».

Семінарські заняття передбачають оволодіння здобувачами вищої освіти навиками філософського аналізу та розв'язання моральних дилем у практичній діяльності науковця.

Самостійна робота оцінюється на семінарських заняттях та наприкінці циклу відповідно до конкретних цілей змістовних модулів.

Оцінка успішності з дисципліни є рейтинговою, відповідає багатобальній шкалі за системою ECTS та традиційній шкалі, прийнятій в Україні.

ПЕРЕЛІК компетентностей

№ з/п	Назва
	ЗК 6. Загальнонаукові (філософські) компетентності:
1.	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. Здатність оперувати фундаментальними світоглядними та теоретико-методологічними знаннями, що сприяють набуттю аналітичного та критичного наукового мислення.
2.	Здатність здійснювати критичний аналіз філософських та наукових засад теоретичної та практичної діяльності в природничих науках в контексті цінностей сучасної науки та загальнолюдських цінностей.
3.	Здатність використовувати правила академічної доброчесності під час планування, проведення та аналізу результатів наукового дослідження, що унеможливають та запобігають проявам академічного плагіату.

4.	Здатність засвоювати та розвивати філософську культуру мислення, світоглядні уявлення про загальнонаукові, філософські, соціокультурні засади гуманітарного та природничого знання.
ЗК 1. Дослідницькі компетентності:	
1.	Здатність до абстрактного мислення, синтезу, аналізу та оцінки сучасних наукових досягнень, генерування нових знань при вирішенні дослідницьких і практичних завдань;
2.	Здатність чітко відокремлювати предметну область досліджень, науково обґрунтовувати та розуміти сутність, завдання та мету професійної діяльності з врахуванням здобутків сучасної філософії, філософської антропології, філософії науки, біоетики, етики біомедичних досліджень.
3.	Здатність до набуття універсальних навичок дослідника, зокрема усної та письмової презентації результатів власного наукового дослідження українською мовою з застосуванням сучасних світоглядних та філософських знань, термінів, філософського тезаурусу.
4.	здатність інтерпретувати результати експериментів та брати участь у дискусіях із досвідченими науковцями стосовно наукового значення та потенційних наслідків отриманих результатів.
ЗК 2. Мовні компетентності:	
1.	здатність представляти та обговорювати наукові результати та вести наукову дискусію державною мовою в усній та письмовій формі, володіння науковою термінологією.
ЗК 3. Комунікативні компетентності:	
1.	здатність ефективно спілкуватися із спеціальною та загальною аудиторіями державною мовою;
2.	здатність ефективно використовувати навички риторики;
3.	здатність представляти складну інформацію у зручний та зрозумілий спосіб усно і письмово, використовуючи відповідну технічну лексику та методи.
ЗК 8. Особистісні компетентності:	
1.	здатність планувати і вирішувати завдання власного професійного та особистісного розвитку;
2.	здатність працювати автономно;
3.	здатність бути критичним і самокритичним;
4.	здатність навчатися, мати сучасний рівень навчання;
5.	здатність генерувати нові ідеї (креативність).
ЗК 9. Етичні компетентності:	
1.	здатність діяти соціально відповідально та громадянсько свідомо.
2.	Здатність слідувати етико-правовим нормам та моральним цінностям, принципам біоетики у професійній діяльності, під час планування та проведення наукових досліджень;
3.	Здатність використовувати знання філософії та методології науки та наукових досліджень, принципи біоетики, біомедичної етики під час планування та проведення наукового дослідження;
4.	Здатність використовувати правила академічної доброчесності під час планування, проведення, аналізу та публікації результатів наукового дослідження.
5.	Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів); здійснювати теоретичну та практичну діяльність в галузі природничих наук на основі сучасної етики науки,

	принципів та цінностей біоетики, етики біомедичних досліджень та загальнолюдських цінностей.
6.	Здатність втілювати в своїй професійній діяльності гуманістичні принципи та цінності.
7.	Здатність здійснювати професійну діяльність та сприяти збереженню навколишнього середовища з урахуванням сучасних філософських знань: загальної та екологічної етики, біоетики, етики гуманного відношення до тварин та природи.

ПРОГРАМА ТА НАВЧАЛЬНІ ПЛАНИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Код розділу, теми	Назва розділу, теми
1.	Ключові соціокультурні та релігійні традиції та їх роль в розвитку моралі та етики. Становлення сучасних етичних парадигм. Морально-етичні засади природничих наук.
1.1.	Мораль та етика в житті людини. Виклики сучасності та історія становлення аксіології та етики як філософських дисциплін.
1.2.	Морально-етичні засади у природничих науках. Найбільш відомі етичні вчення античності, середньовіччя, Відродження та Нових часів, які вплинули на та етичні вчення XX-XXI століття.
1.2.1.	Поняття знання та блага у побудовах античних філософів: Сократ, Платон, Аристотель.
1.2.2.	Поняття етики та моралі у середньовічних християнських філософів: Тертуліан, Августин Блажений, Фома Аквінський.
1.2.3.	Свобода особистості у цінностях гуманізму Відродження: Данте, Піко де Мірандола, М. Лютер, Н. Макіавеллі.
1.2.4.	Категоричний імператив І. Канта. Деонтологія І. Канта. Три постулати Канта: Бог існує, душа безсмертна, людина вільна.
	Ліберальні теорії Т. Гоббса та Дж. Миля. Етика утилітаризму І. Бентама.
1.3.	Основні релігії світу та відповідні етичні вчення.
1.3.1.	Християнська етика. Десять заповідей та християнські цінності. Етика Протестантизму (М. Вебер). Соціальна концепція Християнської Церкви.
1.3.2.	Особливості етики Корану.
1.3.3.	Етичне вчення Будди. Самовдосконалення через самозречення.
1.3.4.	Ілюзорність земного буття та «гра долі-карми» в розмислах давньоіндійських мудреців.
1.3.5.	Етика у давньокитайських школах конфуціанства та даосизму.
2	Розвиток моральних теорій у XX ст. Особливості моралі як соціального феномену. Аксіологічні аспекти природничих наук.
2.1.1	Переоцінка всіх цінностей у Ф. Ніцше. «Смерть Бога» та моральний ідеал надлюдини.
2.1.2	Діонісійське та аполонівське начала. Мораль рабів та мораль панів. Поняття ресентиманту.
2.2.	Етика психоаналізу. Вчення З. Фрейда про Ерос і Танатос.
2.3.	Етика чеснот: від Аристотеля до Е. Макінтайра. Критика суспільства «після чесноти».
2.4.	Відродження практичної філософії І. Канта. Кантівський імператив в умовах глобалізації світу.

2.5.	Етика утилітаризму та гедоністична етика сучасності. Досягнення індивідуального успіху як ілюзія щастя. Споживацькі цінності.
2.6.	Аксіологічні аспекти природничих наук. Етика та раціональність. Нові горизонти культурних смислів у «джерелах себе» Ч. Тейлора. Етичні виміри людської індивідуальності.
2.7.	Ліберальна етика прав та свобод особистості. Права та обов'язки людини в умовах громадянського суспільства.
2.8.	Етика комунітаризму та колективізму. Етичний кодекс будівника комунізму. Моральний вибір в тоталітарних суспільствах.
2.8.1	Етика особистості як сукупності суспільних відносин. Проблема відчуження людини у світі капіталу.
2.9.	Феміністична та гендерна етика.
2.10	Етика ненасилля Л.Н. Толстого та М. Ганді. Ненасилля як категорія моральної заборони. Філософія миру та ненасильницької боротьби.
2.11	Концепція «благоговіння перед життям» А. Швайцера. Збереження людського буття та буття природи в етиці Землі О. Леопольда.
2.12	Екологічна етика. Поняття відповідальності (М. Вебер, Г. Йонас, К.- М. Маєр-Абіх).
2.13	Трансформація моралі в ситуації постмодерну. Відтворення ідентичності в мережі інформаційного хаосу.
2.13.1	Постконвенційна мораль у дискурсі і відповідальності. Автономія особистості в суспільній комунікації.
2.13.2	Подвійність морального вибору в лабіринті симулякрів. Світоглядні орієнтири у полоні споживацьких цінностей. «Мережева ідеологія».
2.13.3	Релятивістська етика. Зміна етичних парадигм у постструктуралізмі та постмодернізмі.
2.13.4	Історія безумства та народження клініки у працях М. Фуко. Анти-Шизоаналіз, симулякри та гіперреальність (Ж. Дельоз, Ж. Бодріяр).
2.14	Особливості моралі як соціального феномену. Категорії та ключові поняття етики.
3.	Особливості професійної етики в галузі природничих наук. Розв'язання морально-етичних дилем у науковій діяльності. Глобальна біоетика та біотехнології.
3.1	Етос медичного товариства. Етичні принципи та моральні практики в природничих науках. Кодекс професійної етики науковця та лікаря.
3.2	Категорії моральної свідомості та їх значення для повсякденної практики лікаря та дослідника («добро», «зло», «обов'язок», «совість» та ін.) Відповідальність у професійній діяльності.
3.3.	Особливості застосування етичних концепцій та моральних теорій у впровадженні новітніх біомедичних технологій.
3.4.	Етика І. Канта та утилітаризм: сучасні дилеми та колізії.
3.5.	Етика прав та свобод. Глобальна біоетика та біотехнології. Основні принципи глобальної біоетики та їх значення для новітніх біотехнологій та природничих наук.
3.6.	Християнська етика душпастирства в медицині.
3.7.1	Філософсько-світоглядні аспекти проблеми смерті та сенсу життя. Життя як дарунок і відповідь (С.Л. Франкл, М.М. Бахтін).
3.7.2	Поняття «життя», «хвороба», «смерть»: моральні дилеми, пов'язані з смертю та вмиранням.
3.8	Четверта наукова революція і необхідність наукової етики в сучасному світі. Головні етичні норми наукової діяльності.

3.9.	Проблема становлення нової наукової раціональності у концепції О. Розенштока-Хюссі. Е. Агацці про важливість усвідомлення науковцями універсальних людських цінностей.
3.10	Наука і бізнес. Фальсифікація наукових даних як етична проблема.
3.11	Академічна чесність та етос «чистих засобів для високих цілей» у освіті, науці та медицині
3.12	Особливості етосу медичного закладу та університету.

№ з/ п	Навчальна дисципліна, розділ, рубрика	Кількість кредитів	Очна (денна) форма Кількість навчальних годин				самостійна робота
			Загальний обсяг	аудиторних			
				всього	у тому числі		
						лекції	
		3	90	68	34	34	22
1	Ключові соціокультурні та релігійні традиції та їх роль в розвитку моралі та етики. Становлення сучасних етичних парадигм. Морально-етичні засади природничих наук.		32	24	10	12	8
2	Розвиток моральних теорій у ХХ ст. Особливості моралі як соціального феномену. Аксіологічні аспекти природничих наук.		28	30	12	10	6
3	Особливості професійної етики в галузі природничих наук. Розв’язання морально-етичних дилем у науковій діяльності. Глобальна біоетика та біотехнології.		30	24	12	10	8
	Залік		2			2	
Усього		3	90	68	34	34	22

№ з/п	Навчальна дисципліна, розділ, рубрика	Кількість кредитів	Очна (вечірня) форма Кількість навчальних годин				самостійна робота
			Загальний обсяг	аудиторних			
				всього	у тому числі		
					лекції	семінари	
		3	90	44	20	24	46
1	Ключові соціокультурні та релігійні традиції та їх роль в розвитку моралі та етики. Становлення сучасних етичних парадигм. Морально-етичні засади природничих наук.		26	14	6	8	16

2	Розвиток моральних теорій у XX ст. Особливості моралі як соціального феномену. Аксиологічні аспекти природничих наук.		36	14	6	8	16
3	Особливості професійної етики в галузі природничих наук. Розв'язання морально-етичних дилем у науковій діяльності. Глобальна біоетика та біотехнології.		28	16	6	6	12
	Залік		2			2	
Усього		3	90	44	20	24	46

№ з/п	Навчальна дисципліна, розділ, рубрика	Кількість кредитів	Заочна форма				самостійна робота
			Загальний обсяг	Кількість навчальних годин			
				аудиторних			
				всього	у тому числі		
				лекції	семінари		
		3	90	22	8	14	68
1	Ключові соціокультурні та релігійні традиції та їх роль в розвитку моралі та етики. Становлення сучасних етичних парадигм. Морально-етичні засади природничих наук.		30	8	4	4	22
2	Розвиток моральних теорій у XX ст. Особливості моралі як соціального феномену. Аксиологічні аспекти природничих наук.		30	6	2	4	24
3	Особливості професійної етики в галузі природничих наук. Розв’язання морально-етичних дилем у науковій діяльності. Глобальна біоетика та біотехнології.		30	8	2	4	20
	Залік		2			2	
Усього		3	90	22	12	18	68

КВАЛІФІКАЦІЙНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ,

Кваліфікаційні вимоги:

Відповідно до вимог освітньо-наукової програми очікується, що в результаті успішного навчання за програмою, поряд із іншими професійними навиками, здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії повинен мати:

№ з/п	Назва	Знання	Уміння
1.	Здатність використовувати закони та категорії діалектики, основні закони історії та філософії наукових досліджень	+	+
2.	Здатність до абстрактного мислення, професійно вживати загальні методи пізнання: аналізу та синтезу; індукції та дедукції; закони формальної та діалектичної логіки.	+	+
3.	Здатність до підвищення професійної кваліфікації.	+	+
4.	Здатність до формування системного наукового світогляду та загального культурного кругозору.	+	+
5.	Здатність оперувати філософськими категоріями та доктринами.	+	+
6.	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації, з різних джерел.	+	+
7.	Здатність проводити науковий аналіз результатів досліджень.	+	+
8.	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.	+	+
9.	Здатність планувати та управляти часом.	+	+
10.	Здатність до відповідальності за адекватну оцінку й трактування отриманих у результаті пошуку даних.	+	+
11.	Здатність до самостійного та незалежного мислення, формулювання ідей та продукування гіпотез.	+	+
12.	Здатність до розуміння предметної області за обраним науковим напрямом та освітньою діяльністю.	+	+
13.	Здатність до формулювання власного судження та участь у дискусіях щодо основного змісту, методів, новітніх досягнень за напрямом наукового дослідження.	+	+
14.	Здатність формулювати дослідницьке питання, розробляти проект наукового дослідження; володіння методологією наукового дослідження для коректного формулювання гіпотез та дослідницьких питань.	+	+
15.	Дотримуватися етики та академічної доброчесності; Запобігання плагіату, фальсифікаціям та корупційним діям.	+	+
16.	Здатність діяти соціально відповідально та громадянсько свідомо.	+	+
17.	Готовність оволодіти практичними навичками розвитку інтелекту особистості та використовувати їх в науково-дослідницькій та педагогічній діяльності	+	+
18.	Готовність до викладацької діяльності в межах своєї фахової галузі	+	+
19.	Виявляти ініціативу і самостійність в різноманітних видах діяльності, брати відповідальність за результати своєї професійної діяльності, дотримуватись професійної етики та корпоративної культури	+	+
Аналітичні компетентності:			
20.	Здатність проводити науковий аналіз результатів досліджень.	+	+
21.	Здатність до формулювання ідей концепції в результаті читання, дослідження, обговорення і мозкового штурму у високо спеціалізованих, присвяченій певній темі роботі академічного або професійного спрямування.	+	+

22.	Здатність до включення нових висновків в існуючі знання.	+	+
Мовні компетентності:			
23.	Здатність представляти та обговорювати наукові результати та вести наукову дискусію державною мовою в усній та письмовій формі, володіння науковою термінологією.	+	+
24.	Здатність ефективно використовувати окремі навички риторики.	+	+
25.	Здатність представляти складну інформацію у зручній та зрозумілій спосіб усно і письмово, використовуючи відповідну технічну лексику та методи.	+	+

ФОРМИ КОНТРОЛЮ

Використовуються такі види контролю за якістю навчання здобувачів вищої освіти: *вхідний, поточний, рубіжний та підсумковий*.

Вхідний контроль проводиться перед вивченням предмету з метою визначення рівня підготовки здобувачів вищої освіти до вивчення дисципліни. За результатами вхідного контролю розробляються заходи з надання індивідуальної допомоги здобувачам вищої освіти, коригування навчального процесу.

Поточний контроль. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки здобувачів за визначеною темою (навчальним елементом). Основна мета поточного контролю – забезпечення зворотного зв'язку між викладачами та здобувачами вищої освіти, управління їхньою навчальною мотивацією. Інформація, одержана при поточному контролі, використовується як викладачем – для коригування методів і засобів навчання, - так і здобувачами вищої освіти – для планування самостійної роботи. Особливим видом поточного контролю є підсумковий контроль за змістовими модулями. Поточний контроль може проводитися у формі усного опитування, письмового експрес-контролю, виступів здобувачів вищої освіти при обговоренні теоретичних питань, а також у формі комп'ютерного тестування.

КРИТЕРІЇ ЯКОСТІ НАВЧАННЯ

Критерії якості навчання - це ознаки, на підставі яких виробляється оцінка; сукупність характеристик, що дозволяють оцінити рівень досягнення якості навчання. В якості критеріїв якості навчання здобувачів вищої освіти застосовуються такі: стан відвідуваності навчальних занять; виконання самостійної роботи; активна участь в лекційних та семінарських заняттях; навички й уміння аналітичного мислення; знання фактичного матеріалу, першоджерел; уміння використовувати теоретичний матеріал при обговоренні практичних ситуацій; уміння самостійно набувати знання; творчий підхід до навчання; виконання контрольних та тестових завдань; складання заліку.

ОЦІНКА УСПІШНОСТІ

Оцінка успішності здійснюється відповідно до результатів роботи здобувача вищої освіти протягом навчання та з урахуванням підсумкового заліку за національною шкалою та системою ECTS.

СУМА БАЛІВ		ОЦІНКА ECTS	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
100 балів	200 балів		залік	
90 - 100	170 - 200	A	відмінно	зараховано
82 - 89	155 - 169	B	добре	
75 - 81	140 - 154	C		

68 - 74	125 - 139	D	задовільно	
61 - 67	111 - 124	E		
35 - 60	60 - 110	FX	незадовільно	не зараховано
1 - 34	1 - 59	F		

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Лекції розкривають основні теоретико-методологічні питання дисципліни.

Семінарські заняття передбачають оволодіння аспірантами навичками причинно-наслідкового аналізу моральних колізій, спроможності виділяти явні та скриті мотивації та конфлікт інтересів, оволодіння моральними принципами, спроможність професіонального впровадження морального судження у науково-дослідній діяльності та медичній практиці.

Самостійна та поточна робота аспірантів оцінюється на лекційних та семінарських заняттях відповідно до конкретних цілей та під час індивідуальної роботи викладача з аспірантом. Під час навчання використовуються такі види самостійної та поточної роботи: доповіді та участь в обговоренні окремих тем дисципліни; участь у спільному аналізі та обговоренні проблем та окремих випадків з медичної практики на семінарських заняттях; підготовка до участі та участь у конференціях; опитування; написання есе на задану тематику; письмові роботи (для відпрацювання пропущених занять); підсумковий залік.

ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ

1. Поняття моралі та етики.
2. Вчення Аристотеля про чесноти.
3. Свобода особистості у цінностях гуманізму епохи Відродження.
4. Епоха Просвітництва та проблема моральної свідомості.
5. Етика як практична філософія.
6. Основні релігії світу та відповідні етичні вчення.
7. Категоричний імператив І. Канта як основа моральної регуляції.
8. Утилітаризм в етиці: основні положення та критика.
9. Релятивістська етика: особливості та межі застосування.
10. Етика ненасилля Л.Н. Толстого та М. Ганді.
11. Співвідношення матеріальних та духовних цінностей.
12. Моральна свобода та моральна відповідальність лікаря та науковця-дослідника.
13. Основні тенденції розвитку моралі у сучасній цивілізації.
14. Система моральної регуляції. Мораль та інституційна регуляція. Функції моралі.
15. Моральна самосвідомість (честь та гідність людини; совість, розкаяння, почуття сорому).
16. Особливості моралі традиційного суспільства. Мораль і звичаї античності.
17. Етика комунітаризму та колективізму.
18. Ліберальна етика прав та свобод особистості. Права та обов'язки людини в умовах громадянського суспільства.
19. Християнська концепція моралі.
20. Трансформація моралі в ситуації постмодерну.
21. Прикладна етика та моральні практики у медицині.
22. Особливості застосування сучасних моральних теорій в медичній практиці.
23. Проблеми маніпуляції свідомістю та свобода вибору особистості.

24. Цінності та принципи глобальної біоетики.
25. Філософсько-світоглядні аспекти проблеми смерті та сенсу життя.
26. Категорії «добро» і «зло» у формуванні моральної позиції науковця.
27. Ціннісні орієнтації сучасного лікаря-професіонала.
28. Моральні дилеми в природничих науках, біотехнологіях та медичній практиці.
29. Християнська етика та медицина.
30. Особливості етосу медичного закладу та університету.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Аболіна Т. Г., Нападиста В. Г., Рихліцька О. Д. та ін. Прикладна етика. Навч. посіб. / За наук. ред. Панченко В.І. К., 2012. – 392 с.
2. Апелъ К.-О. Дискурс і відповідальність: проблема переходу до постконвенціональної моралі. – К.: Дух і Літера, 2009. – 430 с.
3. Арістотель. Твори. В 4 т. К.: Думка, 1983. Т. 4. – 832 с.
4. Бауман З. Моральна сліпота. Втрата чутливості у плинній сучасності. – К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2014. – 280 с.
5. Баумейстер А. Буття і благо. – Вінниця : Т.П. Барановська, 2014. – 418 с.
6. Бойченко Н. Принципізм в біоетиці: особливості та можливі обмеження // *Filosofiya osvity. Philosophy of Education*. – 2023. – Т. 29. – No. 1. – С. 202-215.
7. Бойченко Н.М. Суспільна значущість академічних цінностей: моральний аспект освітньої комунікації // *Буття людини в суспільстві: відносини, спілкування, духовність: системний виклад*: Монографія / І.В. Бойченко, М.І. Бойченко та інші. – К. : Промінь, 2012. – С. 452–474.
8. Бойченко Н.М. Сучасний університет: ціннісно-етичний вимір. Монографія. – К.: ПРОМІНЬ, 2015. – 269 С.
9. Вебер М. Протестантська етика і дух капіталізму. К., 1994. – 261с.
10. Дзьобань О. П. Філософія науки : підручник; ДНУ «Ін-т інформації, безпеки і права Нац. академії прав. наук України». – Київ; Одеса : Фенікс, 2024. – 516 с.
11. Етика. Естетика. Навчальний посібник рекомендовано МОН України. Ред. Панченко В.І. – К.: Центр навчальної літератури, 2019. – 432 с.
12. Етичний кодекс ученого України [Текст] Затверджено зборами Національної академії наук 15 квітня 2009 р. // *Бюлетень ВАК*. – 2009. №6. С. 15-18.
13. Йонас Г. Принцип відповідальності. У пошуках етики для технологічної цивілізації. – К. : Лібра, 2001. – 400 с.
14. Кисельов М.М. Етика науки: виклики сучасності: Монографія: М.М. Кисельов, Т.В. Гардашук, С.І. Грабовський та ін.. – Ніжин: Вид. ПП Лисенко М.М., 2014. – 248 с.
15. Левінас Е. Між нами: Дослідження думки-про-іншого. К., 1999. С. –124.
16. Лукас Р. Біоетика для кожного : пер. з анг. – К., Свічадо, 2021. – 176 с.
17. Маєр-Абіх К. М. Повстання на захист природи. Від доквілля до спільносвіту ред. В. Єрмоленко. – К.: Лібра, 2004. – 193 с.
18. Макінтайр Е. Після чесноти. Дослідження з теорії моралі. – К.: Дух і літера, 2002. – 438 с.
19. Малахов В.А. Етика: курс лекцій. – Острог: Вид-во НУ «Острозька академія», 2024 – 214 с.
20. Малахов В.А. Етика; Курс лекцій: Навч. пос. – 4-те видання. – К.: Либідь, 2022. – 384 с.
21. Мур, Дж. Е. Природа моральної філософії. – К.: Сенс, 2022. – 349 с.
22. Підручник з лікарської етики. Переклад з 2-го англ. вид. 2009 р. за ред. Л. Пирога.
23. Рікер П. Етика і мораль. / Рікер П. *Навколо політики*. К., 1995. – С.269-283.

24. Тофтул М.Г. Етика: Навчальний посібник. – К.: Видавничий центр «Академія», 2023. – 416 с.
25. Франкл, В. Людина в пошуках справжнього сенсу. Психолог у концтаборі. К.: Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2022. 160 с.
26. Чистиліна Т.О. Етика. Естетика. – К.: Центр навчальної літератури, 2022. – 304с.
27. Bioethics: Principles, Issues, and Cases. – Oxford University Press; 3 ed. – 832 p.
28. Cohen R. S. Ethics and science // *Boston Studies in the Philosophy of Science*. – 1974. – Vol. XIV. – P. 23–49.
29. Engaging Bioethics: An Introduction with Case Studies 1st Edition. Gary Seay, Susana Nuccetelli. – New York, Routledge. – 438 p.
30. Gauthier D. *Morals by Agreement*. – New York: Oxford University Press, 1986. – 362 p.
31. Kohlberg L. Stages of moral development as a basis for moral education. – Bangor: University Press, 1992. – 238 p.
32. Macfarlane B. *Teaching with Integrity: The Ethics of Higher Education Practice*. – London and New York: Routledge Falmer, 2004. – 184 pp.
33. Taylor, C. *Multiculturalism: Examining The Politics of Recognition*. 1994. – 192 p.
34. The Code of Ethics for Research in Education URL: <http://www.aare.edu.au/ethics/ethcfull.htm>.
35. Torbjörn Tännsjö, *Taking Life: Three Theories on the Ethics of Killing*, Oxford University Press, 2015, 309p.